

**Háskólinn
á Akureyri**

**Lífslokameðferð: Viðhorf
hjúkrunarfræðinga til umönnunar
deyjandi einstaklinga og notkunar
meðferðarferlisins LCP**

Forprófun á spurningalista

Pórunn Pálsdóttir

**Heilbrigðisvísindasvið
Háskólinn á Akureyri
2014**

**Lífslokameðferð: Viðhorf
hjúkrunarfræðinga til umönnunar
deyjandi einstaklinga og notkunar
meðferðarferlisins LCP**

Forprófun á spurningalista

Þórunn Pálsdóttir

60 eininga ritgerð sem er hluti af
Magister Scientiarum gráðu í heilbrigðisvísindum

Leiðbeinandi
Dr. Elísabet Hjörleifsdóttir

Ráðgjafi
Guðmundur Kristján Óskarsson

Framhaldsnámsdeild
Heilbrigðisvísindasvið
Háskólinn á Akureyri
Akureyri, apríl 2014

Lífslókameðferð: Viðhorf hjúkrunarfræðinga til umönnunar deyjandi einstaklinga og notkunar meðferðarferlisins LCP. Forprófun á spurningalista

Lífslókameðferð: Umönnun deyjandi einstaklinga og LCP
60 eininga ritgerð sem er hluti af *Magister Scientiarum* gráðu í heilbrigðisvísindum

Höfundarréttur © 2014 Þórunn Pálsdóttir
Öll réttindi áskilin

Framhaldsnámsdeild
Heilbrigðisvísindasvið
Háskólinn á Akureyri
Sólborg, Norðurslóð 2
600 Akureyri

Sími: 460 8000

Skráningarupplýsingar:

Þórunn Pálsdóttir, 2014, *Lífslókameðferð: Viðhorf hjúkrunarfræðinga til umönnunar deyjandi einstaklinga og notkunar meðferðarferlisins LCP. Forprófun á spurningalista*, meistararitgerð, framhaldsnámsdeild, Háskólinn á Akureyri, 110 bls.

Prentun: Stell
Akureyri, apríl 2014

Efnisyfirlit

Töflur og myndir.....Error! Bookmark not defined.

Pakkir.....Error! Bookmark not defined.

Kaflí 1 – Inngangur.....Error! Bookmark not defined.

Bakgrunnur viðfangsefnis **Error! Bookmark not defined.**

Þróun líknar- og lífslokameðferðar **Error! Bookmark not defined.**

Skilgreining viðfangsefnis..... **Error! Bookmark not defined.**

Tilgangur rannsóknar **Error! Bookmark not defined.**

Rannsóknarspurningar **Error! Bookmark not defined.**

Vísindalegt gildi rannsóknar..... **Error! Bookmark not defined.**

Rökstuðningur varðandi val á rannsóknaraðferð **Error! Bookmark not defined.**

Mælitæki rannsóknarinnar..... **Error! Bookmark not defined.**

Skilgreining faglegra hugtaka..... **Error! Bookmark not defined.**

Takmarkanir rannsóknarinnar..... **Error! Bookmark not defined.**

Heimildaleit **Error! Bookmark not defined.**

Kaflí 2 – Fræðileg umfjöllunError! Bookmark not defined.

Umönnun deyjandi einstaklinga **Error! Bookmark not defined.**

Öryggi heilbrigðisstarfsfólks **Error! Bookmark not defined.**

Samskipti..... **Error! Bookmark not defined.**

Þverfagleg samvinna **Error! Bookmark not defined.**

Notkun meðferðarferla í umönnun deyjandi sjúklinga **Error! Bookmark not defined.**

Meðferðarferli fyrir deyjandi (Liverpool Care Pathway, LCP) **Error! Bookmark not defined.**

Rannsóknir á gagnsemi LCP **Error! Bookmark not defined.**

Rannsóknir á viðhorfum starfsfólks til LCP **Error! Bookmark not defined.**

Gagnrýni á notkun LCP **Error! Bookmark not defined.**

Kaflí 3 – Aðferðafræði rannsóknaError! Bookmark not defined.

Rannsóknaraðferð **Error! Bookmark not defined.**

Val á þátttakendum **Error! Bookmark not defined.**

Mælitæki rannsóknarinnar.....	Error! Bookmark not defined.
Forprófun á mælitæki.....	Error! Bookmark not defined.
Framkvæmd rannsóknar.....	Error! Bookmark not defined.
Gagnagreining.....	Error! Bookmark not defined.
Síðfræði rannsóknarinnar.....	Error! Bookmark not defined.
Kafli 4 – Niðurstöður.....	Error! Bookmark not defined.
Þátttakendur.....	Error! Bookmark not defined.
Bakgrunnsbreytur þátttakenda.....	Error! Bookmark not defined.
Þáttagreining.....	Error! Bookmark not defined.
Áreiðanleiki.....	Error! Bookmark not defined.
Meðaltöl þátta.....	Error! Bookmark not defined.
Fylgni.....	Error! Bookmark not defined.
Munur á meðaltölum þátta eftir hópum.....	Error! Bookmark not defined.
Hindranir í góðri umönnun á dánarbeiði ...	Error! Bookmark not defined.
Athugasemdir frá þátttakendum.....	Error! Bookmark not defined.
Athugasemdir við mælitæki.....	Error! Bookmark not defined.
Kafli 5 – Umræður um niðurstöður.....	Error! Bookmark not defined.
Öryggi í umönnun og samskiptum.....	Error! Bookmark not defined.
Viðhorf til notkunar LCP.....	Error! Bookmark not defined.
Þáttagreining.....	Error! Bookmark not defined.
Munur á meðaltölum þátta og fylgni.....	Error! Bookmark not defined.
Öryggi í umönnun.....	Error! Bookmark not defined.
Samskipti.....	Error! Bookmark not defined.
Uppfylling þarfa.....	Error! Bookmark not defined.
Hópvinna.....	Error! Bookmark not defined.
Hindranir í umönnun deyjandi sjúklinga..	Error! Bookmark not defined.
Hagnýtt gildi rannsóknarinnar.....	Error! Bookmark not defined.
Tillögur að framtíðarrannsóknnum.....	Error! Bookmark not defined.
Kafli 6 – Ályktanir og lokaorð.....	Error! Bookmark not defined.
Heimildir.....	5
Fylgiskjöl.....	Error! Bookmark not defined.
Fylgiskjal 1 – Staðfesting Persónuverndar.....	Error! Bookmark not defined.

- Fylgiskjal 2 – Leyfi Siðanefndar stjórnslurannsóknna á LSH **Error! Bookmark not defined.**
- Fylgiskjal 3 – Leyfi framkvæmdastjóra lækninga og hjúkrunar á
LSH..... **Error! Bookmark not defined.**
- Fylgiskjal 4 – Leyfi framkvæmdastjóra lyflækningasviðs LSH **Error! Bookmark not defined.**
- Fylgiskjal 5 – Leyfi Siðanefndar SAK..... **Error! Bookmark not defined.**
- Fylgiskjal 6 – Leyfi framkvæmdastjóra lækninga á SAK **Error! Bookmark not defined.**
- Fylgiskjal 7 – Leyfi framkvæmdastjóra hjúkrunar á SAK. **Error! Bookmark not defined.**
- Fylgiskjal 8 – Kynningarbréf þátttakenda **Error! Bookmark not defined.**
- Fylgiskjal 9 – Spurningalisti rannsóknar.. **Error! Bookmark not defined.**

Heimildir

Altman, D.G. (1991). *Practical statistics for medical research*. (1. útg.). London: Chapman og Hall/CRC.

Amalía Björnsdóttir. (2013). Útskýring á helstu tölfræðihugtökum. Í Sigríður Halldórsdóttir (ritsjóri), *Handbók í aðferðafræði rannsókna* (bls.169-182). Akureyri: Háskólinn á Akureyri.

Anna Birna Almarsdóttir. (2004). Þáttgreining. *Læknablaðið*, 90(12), 889.

Aranda, S. (1999). Global perspectives on palliative care. *Cancer Nursing*, 22(1), 33-39.

Ásta Bjarney Pétursdóttir. (2011). *Meðferðarferli fyrir deyjandi sjúklinga er vegvísir sem vaktar og varðar ferli hjúkrunar við lífslok – Fyrirbærafræðileg rannsókn um reynslu hjúkrunarfræðinga af því að fylgja slíku ferli*. Háskólinn á Akureyri, heilbrigðisvísindadeild. Sótt 28.04. '13 til: <http://hdl.handle.net/1946/9377>

Barclay, S. og Maher, J. (2010). Having difficult conversations about the end of life. *British Medical Journal*, 341(4862), 653-655.

Bryndís Gestsdóttir. (2009). *Helstu einkenni og hjúkrunarþarfir sjúklinga í líknarþjónustu á Íslandi*. Háskóli Íslands, heilbrigðisvísindasvið. Sótt 16.03. '14 til: <http://hdl.handle.net/1946/3533>

Buckman, R. (2001). Communication skills in palliative care: A practical guide. *Neurologic Clinics*, 19(4), 989-1004.

Burns, N. og Grove, S.K. (2001). *The practice of nursing research: Conduct, critique and utilization*. (4. útg.). Philadelphia: Saunders.

Chinthapalli, K. (2013a). Nine out of 10 palliative care experts would choose Liverpool care pathway. *British Medical Journal*, 346(7897), 2.

- Chinthapalli, K. (2013b). The Liverpool Care Pathway: What do specialists think? *British Medical Journal*, 346(1184), 18-19.
- Clark, D. (2007). From margins to centre: A review of the history of palliative care in cancer. *Lancet Oncology*, 8(5), 430-438.
- Clark, J., Marshall, B., Sheward, K. og Allan, S. (2012a). Staff perceptions of the impact of the Liverpool Care Pathway in aged residential care in New Zealand. *International Journal of Palliative Nursing*, 18(4), 171-178.
- Clark, J.B., Sheward, K., Marshall, B. og Allan, S.G. (2012b). Staff perceptions of end-of-life care following implementation of the Liverpool Care Pathway for the dying patient in the acute care setting: A New Zealand perspective. *Journal of Palliative Medicine*, 15(4), 468-473.
- Clemens, K.E., Jaspers, B. og Klaschik, E. (2009). The history of hospice. Í D. Walsh (ritstjóri), *Palliative Medicine* (bls. 18-23). Philadelphia: Saunders /Elsevier.
- Costantini, M., Di Leo, S. og Beccaro, M. (2011). Methodological issues in a before-after study design to evaluate the Liverpool Care Pathway for the dying patient in hospital. *Palliative Medicine*, 25(8), 766-773.
- Costantini, M., Pellegrini, F., Di Leo, S. Beccaro, M. Rossi, C., Flego, G. ... Higginson, I.J. (2014). The Liverpool Care Pathway for cancer patients dying in hospital medical wards: A before-after cluster phase II trial of outcomes reported by family members. *Palliative Medicine*, 28(1), 10-17.
- Cronbach, L.J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.
- Di Leo, S., Beccaro, M., Finelli, S., Borreani, C. og Costantini, M. (2011). Expectations about and impact of the Liverpool Care Pathway for the dying patient in an Italian hospital. *Palliative Medicine*, 25(4), 293-303.
- Duffy, A., Payne, S. og Timmins, F. (2011). The Liverpool Care Pathway: Does it improve quality of dying? *British Journal of Nursing*, 20(15), 942-946.

- Dunn, K.S., Otten, C. og Stephens, E. (2005). Nursing experience and the care of dying patients. *Oncology Nursing Forum*, 32(1), 97-104.
- Ellershaw, J. (2007). Care of the dying: what a difference an LCP makes! *Palliative Medicine*, 21(5), 365-368.
- Ellershaw, J., Dewar, S. og Murphy, D. (2010). Achieving a good death for all. *British Medical Journal*, 341(4862), 656-662.
- Ellershaw, J. og Murphy, D. (2011). What is the Liverpool Care Pathway for the dying patient (LCP)? Í Ellershaw, J. og Wilkinson, S. (ritstjórar), *Care of the Dying. A Pathway to Excellence* (2. útg.)(15-31). Oxford: Oxford University Press.
- Ellershaw, J., Smith, C., Overill, S., Walker, S.E. og Aldridge, J. (2001). Care of the dying: Setting standards for symptom control in the last 48 hours of life. *Journal of Pain and Symptom Management*, 21(1), 12-17.
- Ellershaw, J. og Ward, C. (2003). Care of the dying patient: The last hours or days of life. *British Medical Journal*, 326(7379), 30-34.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS* (3. útg.). London: SAGE Publications Ltd.
- Gambles, M.A., McGlinchey, T., Aldridge, J., Murphy, D. Og Ellershaw, J.E. (2009). Continuous quality improvement in care of the dying with the Liverpool Care Pathway for the dying patient. *International Journal of Care Pathways*, 13(2), 51-56.
- Gambles, M., Stirzaker, S., Jack, B.A. og Ellershaw, J.F. (2006). The Liverpool Care Pathway in hospices: an exploratory study of doctor and nurse perceptions. *Journal of Palliative Nursing*, 12(9), 414-421.
- Gandy, R., Roe, B. og Rogers, J. (2012). Using care profiles to commission end-of-life services. *Primary Health Care Research and Development*, 13(1), 106-119.
- Gardiner, C., Gott, M., Ingleton, C., Hughes, P., Winslow, M og Bennett, M.I. (2012). Attitudes of health care professionals to opioid prescribing in end-of-

life care: A qualitative focus group study. *Journal of Pain and Symptom Management*, 44(2), 206-214.

- Grétar Þór Eyþórsson. (2013). Spurningakannanir: Um orð og orðanotkun, uppbyggingu og framkvæmd. Í Sigríður Halldórsdóttir (ritstjóri), *Handbók í aðferðafræði rannsókna* (bls. 453-472). Akureyri: Háskólinn á Akureyri.
- Hall, J. (2008). Cross-sectional survey design. Í P. Lavrakas (ritstjóri), *Encyclopedia of survey research methods* (bls. 173-174). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications Inc. Doi: <http://dx.doi.org/10.4135/9781412963947.n120>
- Haukur Freyr Gylfason og Þórhallur Guðlaugsson. (2005). *Þáttgreining í hjónustumati*. Reykjavík: Háskóli Íslands. Sótt 03.02. '14 til: <http://www2.hi.is/Apps/WebObjects/HI.woa/1/swdocument/1010854/-W0603.pdf?wosid=false>
- Háskóli Íslands. (2014). *Kennsluskra 2014-2015*. Sótt þann 16.03. '14 til: <https://ugla.hi.is/kennsluskra/index.php?tab=nam&chapter=namskeid&id=11166320140>
- Háskólinn á Akureyri. (2014). *Framhaldsnámsdeild-Diplóma- og meistaranám*. Sótt 16.03. '14 til: <http://www.unak.is/heilbrigdisvisindasvid/framhaldsnamsdeild>
- Heyland, D.K., Dodek, P., Rocker, G., Groll, D., Gafni, A., Pichora, D. ... Lam, M. (2006). What matters most in end-of-life care: Perceptions of seriously ill patients and their family members. *Canadian Medical Association Journal*, 174(5), 627-633.
- Hill, M. (2001). The development of care management: Systems to achieve clinical integration. Í N. Faass (ritstjóri), *Integrating Complementary Medicine Into Health Systems* (1. útg.)(249-258). Maryland: An Aspen Publication.
- Hockley, J., Dewar, B. og Watson, J. (2005). Promoting end-of-life care in nursing homes using an „integrated care pathway for the last days of life“. *Journal of Research in Nursing*, 10(2), 135-152.

- Hockley, J., Watson, J., Oxenham, D. og Murray, S.A. (2010). The integrated implementation of two end-of-life care tools in nursing care homes in the UK: an in-depth evaluation. *Palliative Medicine*, 24(8), 828-838.
- Hoyle, R.H., Harris, M.J. og Judd, C.H. (2002). *Research methods in social relations* (7. útg.). Belmont: Wadsworth Publishing Company.
- Hughes, P.M., Bath, P.A., Ahmed, N. og Noble, B. (2010). What progress has been made towards implementing national guidance on end of life care? A national survey of UK general practices. *Palliative Medicine*, 24(1), 68-78.
- Jack, B.A., Gambles, M., Murphy, D. og Ellershaw, J.E. (2003). Nurses' perceptions of the Liverpool Care Pathway for the dying patients in the acute hospital setting. *Journal of Palliative Nursing*, 9(2), 375-381.
- Landspítali. (2009). *Líknarmeðferð – leiðbeiningar um ákvörðun meðferðar og meðferðarúrræði hjá sjúklingum með lífshættulega og/eða versnandi langvinna sjúkdóma*. Klínískar leiðbeiningar. 1. útgáfa desember 2009. Sótt 20.01.´14 til <http://www.landspitali.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=23471>
- Lhussier, M., Carr, S.M. og Wilcockson, J. (2007). The evaluation of an end of life integrated care pathway. *Journal of Palliative Nursing*, 13(2), 74-81.
- Lífið. (2014a). *Saga Samtaka um líknandi meðferð á Íslandi*. Sótt 16.03.´14 til: <http://Isl.is/index.php?option=content&task=view&id=1&Itemid=25>
- Lífið. (2014b). *Um samtökin Lífið*. Sótt 16.03.´14 til: <http://Isl.is/index.php?option=content&task=view&id=7&Itemid=33>
- Lutz, S. (2011). The history of hospice and palliative care. *Current Problems in Cancer*, 35(6), 304-309.
- Lög um heilbrigðisstarfsmenn* nr. 34/15. maí 2012.
- Lög um persónuvernd og meðferð persónuupplýsinga* nr. 77/23. maí 2000.
- Lög um réttindi sjúklinga* nr. 74/28. maí 1997.

- Malliarou, M., Sarafis, P., Sotiriadou, K., Serafeim, T., Karathanasi, K., Moustaka, E. og Theodosopoulou, E. (2011). Greek nurses attitudes toward death. *Global Journal of Health Science*, 3(1), 224-230.
- Marie Curie Cancer Care. (2009). *Your guide to the Liverpool Care Pathway for the dying patient (LCP). An information guide for Marie Curie Cancer Care staff and volunteers*. Liverpool: The Royal Liverpool University Hospital og Marie Curie Cancer Care. Sótt 15.11.´13 til: <http://www.londonhp.nhs.uk/wp-content/uploads/2011/03/LCP-EOLC-pathway.pdf>
- Marshall, B., Clark, J., Sheward, K og Allan, S. (2011). Staff perceptions of end-of-life care in aged residential care: A New Zealand perspective. *Journal of Palliative Medicine*, 14(6), 688-695.
- Mullick, A., Beynon, T., Colvin, M., Morris, M., Shepherd, L., Cave, L. ... Carey, I. (2009). Liverpool care pathway carers survey. *Palliative Medicine*, 23(6), 571-572.
- Munro, B.H. (1997). *Statistical Methods* (3. útg.). Philadelphia: Lippincott.
- National Institute for Clinical Excellence. (2004). *Improving Supportive and Palliative Care for Adults with Cancer. The manual*. London: National Institute for Clinical Excellence. Sótt 23.03.´14 til: <http://www.nice.org.uk/nicemedia/live/10893/28816/28816.pdf>
- National Institutes of Health. (2004). *NIH State-of-the-Science Conference on Improving End-of-Life Care*. Maryland: William H. Notcher Conference Center National Institutes of Health. Sótt 18.01.´14 til: <http://consensus.nih.gov/2004/2004EndOfLifeCareSOS024Program.pdf#page=73>
- O'Hara, T. (2011). Nurses' views on using the Liverpool Care Pathway in an acute hospital setting. *International Journal of Palliative Nursing*, 17(5), 239-244.
- Paterson, B.C., Duncan, R., Conway, R., Paterson, F.M., Napier, P. og Raitt, M. (2009). Introduction of the Liverpool Care Pathway for end of life care to emergency medicine. *Emergency Medicine Journal*, 26(11), 777-779.

- Polit, D.F. og Beck, C.T. (2008). *Nursing research. Generating and assessing evidence for nursing practice* (8. útg.). New York: Wolters Kluwer/Lippincott Williams and Wilkins.
- Portney, L.G. og Watkins, M.P. (2000). *Foundations of Clinical Research: Applications to Practice* (2. útg.). New York: Prentice Hall.
- Puntillo, K.A. og McAdam, J.L. (2006). Communication between physicians and nurses as a target for improving end-of-life care in the intensive care unit: Challenges and opportunities for moving forward. *Critical Care Medicine*, 34(11), 332-340.
- Saunders, C. (1963). Management of intractable pain in terminal cancer. *Proceedings of the Royal Society of Medicine*, 56(3), 195-197.
- Shipman, C., Burt, J., Ream, E., Beynon, T., Richardson, A. og Addington-Hall, J. (2008). Improving district nurses' confidence and knowledge in the principles and practice of palliative care. *Journal of Advanced Nursing*, 63(5), 494-505.
- Shuttleworth, A. (2012). „*The LCP is only as good as the people who use it*“. Sótt 30.03.14 til: <http://www.nursingtimes.net/opinion/practice-team-blog/the-lcp-is-only-as-good-as-the-people-who-use-it/5051696.blog>
- Sigríður Halldórsdóttir og Sigurlína Davíðsdóttir. (2013). Réttmæti og áreiðanleiki í megindlegum og eigindlegum rannsóknum. Í Sigríður Halldórsdóttir (ritsjóri), *Handbók í aðferðafræði rannsókna* (bls. 211-227). Akureyri: Háskólinn á Akureyri.
- Sigurður Kristinsson. (2013). Siðfræði rannsókna og siðanefndir. Í Sigríður Halldórsdóttir (ritsjóri), *Handbók í aðferðafræði rannsókna* (bls. 71-88). Akureyri: Háskólinn á Akureyri.
- Sigurgrímur Skúlason. (2005). Hvernig á að mæla hugsmíðar með erlendum mælitækjum: Þýðing og staðfærsla á spurningalistum og prófum. *Tímarit um menntarannsóknir*, 2(1), 69-81.

- Skilbeck, J.K. og Payne, S. (2005). End of life care: A discursive analysis of specialist palliative care nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 51(4), 325-334.
- Steinhauser, K.E., Christakis, N.A., Clipp, E.C., McNeilly, M., McIntyre, L. og Tulsky, J.A. (2000). Factors considered important at the end of life by patients, family, physicians, and other care provider. *JAMA*, 284(19), 2476-2482. ATH. The Journal of the American Medical Association?
- Svandís Íris Hálfðánardóttir, Ásta B. Pétursdóttir, Guðrún Dóra Guðmannsdóttir, Kristín Lára Ólafsdóttir og Valgerður Sigurðardóttir. (2010). Meðferðarferli fyrir deyjandi sjúklinga. *Tímarit hjúkrunarfræðinga*, 86(4), 40-44.
- Svandís Íris Hálfðánardóttir og Valgerður Sigurðardóttir. (2009). *Meðferðarferli fyrir deyjandi – Liverpool Care Pathway. Gæðaverkefni á Landspítala 2006-2009. Óbirt skýrsla. Landspítali Háskólasjúkrahús.*
- Teijlingen, E.R. og Hundley, V. (2001). The importance of pilot studies. *Social Research Update*, 35, 1-4.
- Teno, J.M., Clarridge, B.R., Casey, V., Welch, L.C., Wetle, T., Shield, R. og Mor, V. (2004). Family perspectives on end-of-life care at the last place of care. *JAMA*, 291(1), 88-93.
- Thompson, G., McClement, S. og Daeninck, P. (2006). Nurses' perceptions of quality end-of-life care on an acute medical ward. *Journal of Advanced Nursing*, 53(2), 169-177.
- Van der Heide, A., Veerbeek, L., Swart, S., Van der Rijt, C., Van der Maas, P.J. og Van Zuylen, L. (2010). End-of-life decision making for cancer patients in different clinical settings and the impact of the LCP. *Journal of Pain and Symptom Management*, 39(1), 33-43.
- Vanhaecht, K., De Witte, K., Panella, M og Sermeus, W. (2009). Do pathways lead to better organized care processes? *Journal of Evaluation in Clinical Practice*, 15(5), 782-788.

- Veerbeek, L., van der Heide, A., de Vogel-Voogt, E., de Bakker, R., van der Rijt, C.C.D., Swart, S.S. ... van Zuylen, L. (2008a). Using the LCP: Bereaved relatives' assessment of communication and bereavement. *American Journal of Hospice and Palliative Medicine*, 25(3), 207-214.
- Veerbeek, L., van Zuylen, L., Gambles, M., Swart, S.J., van der Heide, A., van der Rijt, C.C.D. og Ellershaw, J.E. (2006). Audit of the Liverpool Care Pathway for the dying patient in a Dutch Cancer Hospital. *Journal of Palliative Care*, 22(4), 305-319.
- Veerbeek, L., van Zuylen, L., Swart, S.J., van der Maas, P.J., de Vogel-Voogt, E., van der Rijt, C.C.D. og van der Heide, A. (2008b). The effect of the Liverpool Care Pathway for the dying: a multi-centre study. *Palliative Medicine*, 22(2), 145-151.
- Velferðarráðuneytið. (2013). *Sjúkrahús og heilbrigðisstofnanir*. Sótt 16.12.13 til: http://www.velferðarraduneyti.is/hbr/stofnanir/sjukrahus_og_heilbrigdisstofnanir/
- Velferðarráðuneytið. (2014). *Lykiltölur um heilbrigðisumdæmi og heilbrigðisstofnanir*. Sótt 06.02.14 til: http://www.velferðarraduneyti.is/tolfraedi_heilb/
- Vilhjálmur Árnason. (2003). *Siðfræði lífs og dauða: erfiðar ákvarðanir í heilbrigðisþjónustu* (2. útg.). Reykjavík: Háskóli Íslands.
- Walker, R. og Read, S. (2010). The Liverpool Care Pathway in intensive care: an exploratory study of doctor and nurse perspective. *International Journal of Palliative Nursing*, 16(6), 267-273.
- Watson, J. Hockley og Dewar, B. (2006). Barriers to implementing an integrated care pathway for the last days of life in nursing homes. *International Journal of Palliative Nursing*, 12(5), 234-240.
- Watts, T. (2013). The media critique of the Liverpool Care Pathway: Some implications for nursing education. *International Journal of Palliative Nursing*, 19(6), 275-280.

- World Health Organization. (2002). *National cancer control programmes: Policies and managerial guidelines* (2. útg.). Geneva: World Health Organization. Sótt 10.01.14 til: <http://www.who.int/dsa/justpub/cpl.htm>
- Wright, A.A., Zhang, B., Ray, A., Mack, J.W., Trice, E., Balboni, T. ... Prigerson, H.G. (2008). Associations between end-of-life discussions, patient mental health, medical care near death, and caregiver bereavement adjustment. *JAMA*, 300(14), 1665-1673.
- Þorlákur Karlsson. (2003). Spurningakannanir: Uppbygging, orðalag og hættur. Í Sigríður Halldórsdóttir og Kristján Kristjánsson (ritstjórar), *Handbók í aðferðafræði og rannsóknum í heilbrigðisvísindum* (bls. 331-350). Akureyri: Háskólinn á Akureyri.
- Þórólfur Þórlindsson og Þorlákur Karlsson. (2013). Úrtök og úrtaksaðferðir í meginlegum rannsóknum. Í Sigríður Halldórsdóttir (ritsjóri), *Handbók í aðferðafræði rannsókna* (bls. 113-128). Akureyri: Háskólinn á Akureyri.